

Методологічні основи криміналістики

1. Поняття, сутність методів криміналістики.

2. Класифікація методів, використовуваних криміналістикою.

3. Критерії допустимості методів криміналістики у розслідуванні злочинів.

1. Поняття, сутність методів криміналістики

Методологічною основою криміналістики є теорія пізнання. Таким чином методологія являє собою систему ідей, вчення про принципи побудови, форми та способи наукового пізнання.

Методологія

- це вчення про методи пізнання і перетворення дійсності, принципи організації пізнавальної і практично-перетворюючої діяльності;
- сукупність засобів, методів і прийомів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці зокрема.

Криміналістичний метод

– це окрема теорія, яка висвітлює об'єктивні закономірності, принципи й прийоми, що дозволяють визначати шляхи теоретичного та практичного дослідження джерел криміналістичної інформації.

Деякі вчені визначають криміналістичний метод, використовуючи зміст таких понять, як "спосіб", "підхід", "алгоритм", а інші розглядають його як окрему теорію, систему правил та рекомендацій.

2. Класифікація методів, використувуваних криміналістикою

Методи пізнання за рівнем дослідження поділяються на теоретичні та емпіричні (практичні).

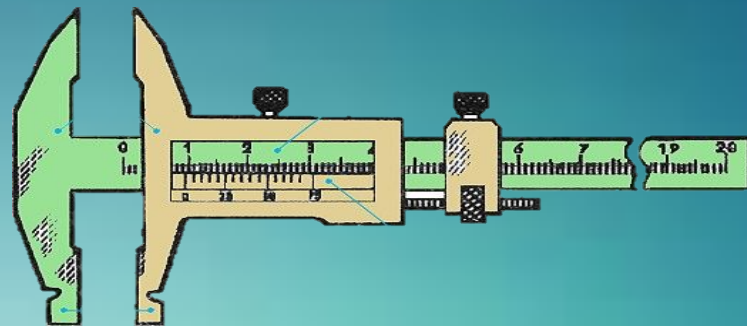
Методи теоретичного рівня представляють найбільш загальні закони розвитку матеріального світу, вони не підміняють методи конкретних наук, і являються їх загальною філософською основою, а також виступають як засоби пізнання в усіх сферах діяльності.

Методи емпіричного рівня, або практичної діяльності, застосовуються при реалізації теорії для розв'язання практичних задач. Наприклад, метод криміналістичної ідентифікації є вченням про встановлення тотожності об'єктів, які мають стійку зовнішню форму, за їх матеріальним та ідеальним відображенням. Практична реалізація ідентифікації в судово-слідчій практиці породжує різні методики дослідження, наприклад, ототожнення зброї за ознаками зовнішності тощо.

Загальнонаукові методи

- Вимірювання — метод, який передбачає порівняння досліджуваної величини з однорідною величиною, що прийнята за одиницю виміру.

- Порівняння — метод, який заснований на зіставленні властивостей або ознак кількох об'єктів. Об'єкти порівняння повинні бути порівнюваними. У криміналістиці порівнюють фактичні дані, уявлення, предмети, люди, тварини.

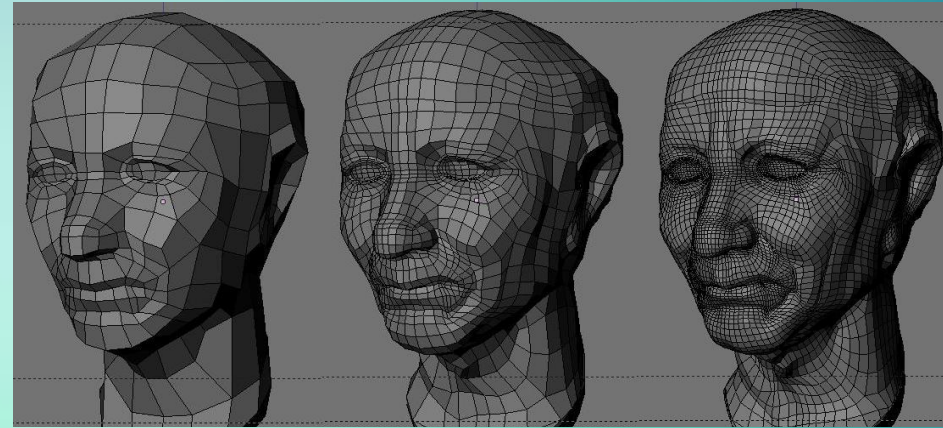
- Опис — метод дослідження, який полягає в зазначенні ознак об'єкта. Це може бути усне або письмове перелічення кількісних чи якісних ознак, властивостей в певній послідовності.

Експеримент — метод дослідження, який передбачає проведення дослідів для відтворення явищ в штучно створених аналогічних умовах. Експериментальний метод широко застосовують під час здійснення експертиз (так званий експертний експеримент). Експериментальний метод застосовують також слідчі з метою отримання порівняльних зразків для ідентифікаційних досліджень.

Моделювання — метод, який полягає у побудові моделей будь-яких явищ, об'єкта для детального вивчення. Моделі бувають ідеальні та матеріальні. Суть методу моделювання полягає в заміні реального об'єкта пізнання моделлю, яку досліджують, а одержані результати інтерпретують (переносять) на реальний об'єкт вивчення.

Метод ідентифікації (ототожнення) базується на вченні про діалектичну тотожність і застосовується в усіх сферах наукового знання, коли необхідно вирішити питання, чи є предмет або явище тим, з яким порівнюється, або визначити їх належність до певної класифікаційної групи.

Спеціальні методи криміналістики

- 1) методи пізнання, які застосовуються безпосередньо слідчим та органом дізнання (власне криміналістичні);
- 2) методи пізнання, які застосовуються шляхом залучення спеціаліста або призначення експертизи (використання спеціальних знань) – запозичені з інших наук.

До першої групи належать:

- криміналістичні версії і прогнозування;
- методи, які використовуються при застосуванні криміналістичної техніки (фотографування, звуко- і відеозапису);
- методи, які використовуються при збиранні слідів - відображень (трасологія);
- методи криміналістичного дослідження документів;
- методи криміналістичного дослідження зброї та боєприпасів;
- методи використання ознак зовнішності людини та інші.

До другої групи належать:

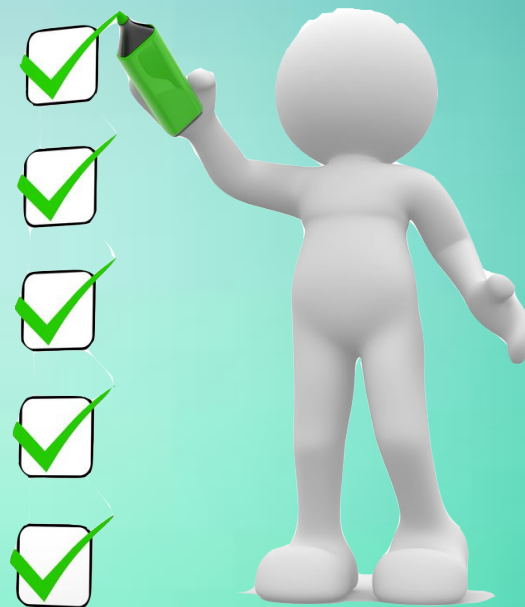
- **біологічні методи**, які використовуються для дослідження об'єктів біологічного походження (крові та інших виділень організму людини або тварин, частинок шкіри, волосся, частинок рослин тощо);
- **антропологічні методи**, використання яких є потрібними при встановленні невідомого злочинця (опис зовнішності), встановленні особистості загиблої людини за кістками тощо;
- **фізичні і хімічні методи**, які використовуються при аналізі фізичних і хімічних властивостей матеріалів і речовин (речових доказів);
- **психологічні методи**, що використовуються при розробленні тактичних прийомів допиту та інших слідчих дій.

Методи криміналістики застосовуються завжди комплексно.

3. Критерії допустимості методів криміналістики у розслідуванні злочинів

Усі методи криміналістики, які рекомендуються для практичного застосування в розкритті злочинів, й особливо ті, які застосовують у кримінальному судочинстві, мають бути:

- **науковими;**
- **надійними;**
- **економічними;**
- **безпечними;**
- **етичними.**

Не можуть бути використаними методи, що знаходяться у стадії наукової розробки та перевірки, а також антинаукові, і ті, що принижують людську гідність.

КРИТЕРІЇ ДОПУСТИМОСТІ МЕТОДІВ У РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Соціальні і природничо-технічні умови допустимості застосування

Законність застосування

Відповідність нормам моралі

Наукова спроможність
(обгрунтованість, достовірність і точність)

Безпечність при застосуванні

Ефективність використання

Планування при використанні

Правомірність застосування

Наявність правових підстав

Застосування визначеними законом особами

Дотримання процесуальної форми і порядку застосування

Оформлення результатів застосування відповідно до вимог закону